

Quodlibet

Questum est de deo an
gelo et anima. De deo q̄
sunt tria. **P**rimo
de eius unitate. **S**ecū
do de ei⁹ iudicio. **T**er
de eius sacramēto

Articulus. prim⁹.

Primū sic proceditur. vi
detur q̄ unitas aliquid posi
tue dicat in diuinis et nō re
mouetur tñ fm opinionē magistri
Et priuationibus enim non consti
tuitur numerus quic̄ res cum sit spe
cies quantitatis. ergo unitas nō di
citur fm priuationem tantum. **P**re
terea numerus sequitur distinctionē
Si ergo unitas et numerus in diuinis
non dicerent rem aliquam non esset i
diuinis realis distinctio. qd̄ est here
sis Sabelliana. **P**retēa si unitas
et numerus in diuinis dicuntur solū
modo remouetur. per unitatem autē
nihil aliud videtur remoueri q̄ nu
merus nec per numerū aliud q̄ unitas.
sequitur q̄ utrūq̄ istorum in di
uinis dicatur fm negationem nega
tionis. sed negatio negationis non ē
nisi fm rationem tñ ergo unitas et
numerus non essent realiter in diuinis
quod est inconueniens. et sic vnum et
numerus aliquid positue dicunt i
diuinis. **S**ed contra omne qd̄ pre
dicatur de aliquo predicatur de eo
fm propriam ratioem. sed ratio uni
us in negatione p̄sistit. est enim vnū
quod non diuiditur secundum philo
sophum. ergo de eo predicatur se
cundum remotionem tantū. **P**re
terea secundum phm in x. meth. vnū
et multa opponuntur sicut priuatio et
habitus. Priuatio autem dicitur per
remotionem tantum. ergo vnum
quod inter predicta duo tenet locū
priuationis dicitur per remotionē

tñ. **P**retēa vnum supra ens non
addit aliquid fm rez. quia sic res nō
esset vna per suam essentiam. addit er
go aliquid fm rōnem tñ. sed qd̄ est
fm rationem tñ vel est negatio vel
relatio. **C**um ergo vnū supra ens nō
addat aliquā relationē quia ad al
iquid non dicitur videtur q̄ addat
negationem. **R**ñs. dicēdū q̄ vnum
qd̄ est principium numeri de necessi
tate aliquid positue dicit in eo cui
attribuitur. quia cum ex unitatibus
numerus constituitur nisi unitas res
aliq̄ esset numer⁹ res esse non possit. et
sic non possit poni in aliquo genere
tanq̄ spēs. **S**i ergo vnum quod cō
uertitur euz ente sit idēz qd̄ vnū qd̄
est principium numeri. oportet q̄ etiā
vnum qd̄ p̄uertitur cum ente aliqd̄
positue supaddat enti. et hoc p̄cedit
Auienna. vnde vult q̄ vnum quod
p̄uertitur cum ente addat supra ens
aliquid qd̄ ad genus mensurę p̄tine
at. **S**ed hoc non p̄t esse quia cū vnū
qd̄ p̄uertitur cum ente de qualibz re
dicatur oportet q̄ etiā illa res quā
addit supra ens sit vna. et sic vel erit
vna per aliquā unitatez additam. et
ita erit processus in infinitū. vel erit
vna per essentiam suā. qd̄ si est stādū
est in primo. vt scilz ens ipm̄ dicatur
vnum per essentiam. non per aliquā
rem additam. **S**ic ergo intelligēdū
est fm opinionē Arisl. et p̄mentato
ris eius q̄ vnū qd̄ conuertitur cum
ente non superaddit enti rez. aliquā
sed solum negationem diuisionis. et
sic huiusmodi vnum et ponit aliqd̄
in q̄ntū in suo intellectu includit ens
et dicitur remouetur q̄ntum ad id qd̄
supaddit enti. **V**nū vero quod ē p̄n
cipium numeri qd̄ supaddit enti ali
quid de genere mensurę. et similis nu
merus cui⁹ est principium. inueniū

Decimum

autē in rebus habentib' dimensionē
quia talis numerus causatur ex diu
sione p̄tinui. 7 hic numer' scilz ex di
uisione p̄tinui causatus ē subiectum
arithmetice etiā fm̄ Aūicēnā. Nul
la autē p̄ditio p̄pria rei corporalis p̄t
dici de deo aut de aliqua s̄ba sp̄iali
Uñ fm̄ hoc vnum 7 numer' q̄ p̄tinē
tur in genere q̄ntitatis non dicuntur
de deo 7 d̄ alijs substantijs corpore
is sed solum vnum qd̄ conuertit cū
ente 7 multitudo ei opposita. 7 ideo
vnitas in diuinis non dicitur nisi re
motiue q̄ntuz ad id qd̄ sup̄addit en
ti q̄uis ponat aliquid fm̄ q̄ includit
ens. est enim vnuz ens indiuisum.

Ad primū ergo dicendū. q̄ obie
ctio illa procedit de vno qd̄ est p̄nci
pium numeri. **A**d scdm̄ dicendum
q̄ obiectio illa procedit si nullo mō
vnū 7 numerus aliqd̄ ponent reas
liter in diuinis. ponūt autē ens rē di
stinctam vel indistinctam q̄ntum ad
hoc q̄ ens includitur ī rōe vnus vt
dictum est. **A**d tertiū dicendū. q̄
in ratione multitudinis includit ne
gatio rei. sed in rōe vnū negatio ne
gationis 7 rei simul. qd̄ sic p̄z. vnum
em̄ est qd̄ non diuiditur. diuisio autē
est que negatur per vnū qd̄ p̄uertit
cum ente oportz q̄ sit talis q̄ in om
ni diuisione saluetur. hec autē est di
uisio per affirmationē 7 negationē
7 ideo hui' diuisionis negatio p̄sti
tuit rōnem vnus. est enī vnū quod
non diuiditur tali diuisione q̄ sic ac
cipe hoc 7 non hoc 7 sic vnū in q̄ntū
negat affirmatiōem 7 negationem si
mul. p̄dicta vera diuisio includitur ī
ratione multitudinis. 7 sic includit
ibi negatio rei. quia multa sunt q̄ sic
diuiduntur q̄ eorū vnū nō ē alteruz.

Articulus .ij.

Scdm̄ sic proceditur. **V**ide
tur q̄ christ' non sit descēsu
rus ad iudicium in terrā. q̄
super illud ps. Dñs in templo sācto
suo x̄. dicit gl. q̄ deus in celo sedens
de bonis 7 malis iudicat. ergo iudi
cium non est futurum in terra sed in
celo. **P**reterea ad dignitatez iudi
cis p̄tinet q̄ iudicandi ad eum acce
dāt nō ecōuerso. **S**z x̄ps ē dignissi
mus iudex cui' locus est celuz. ergo
homines ascendent illuc vt ibi iudi
centur. non autē ip̄e in terram descen
det homines iudicaturus. **P**rete
rea si iudiciū sit in terra futurum p̄
cipue videtur q̄ sit futurum in valle
Josaphat vt habetur Joel. 3. **S**z lo
cus ille non possz rātam multitudi
nē hominū capere sic non est ibi futu
rū iudiciū. ergo in nullo loco terre.
Sz p̄tra est qd̄ dicitur. .ij. ad thes.
ii. q̄ x̄pus in insu 7 in voce archāge
li 7 in tuba dei descēdet de celo. 7 ita
videtur q̄ iudiciū in terra non in ce
lo sit futurum. **P**reterea in iudicio
p̄parebūt non solū electi sed etiā re
probi qui habebūt corpora grossa 7
grauia. 7 sic non competit eis locus
celestis sed terrestris. ergo iudiciū
non est futurum in celo sed in terra.
Rñs. dicēdū. q̄ iudiciū ordinat
ad retributionem p̄miorū. vnde fm̄
duplex premium scz anime 7 corpo
ris est duplex iudicium dei. vnum q̄
beatificat vl̄ damnat homines quo
ad animam. hoc iudiciū per totuz
hoc tempus agitur. Aliud est iudici
um quo premiabuntur vel punient
homines etiā q̄ntum ad corpora.
7 hoc iudiciū fiet post resurrectio
nem in fine temporis. Primum autē
iudiciū p̄uenit x̄po rōne d̄nitatis
sed scdm̄ ratione humanitatis. quia

Quodlibet

sicut dicit Aug. sup. Job. Verbum dei vivificat animas. sed verbum. caro factum vivificat corpora. vñ etiã Jo. v. dicitur. Potestatem dedit ei iudicium facere quia filius hominis est. Sic ergo ultimum iudicium est futurum in loco qui christo ppetit ratione iue humanitatis scz circa terram illã ubi natus est passus. et reliqua humanitatis cõplent officia. ppter qd dicitur q in valle Josaphat iudicium est futurum. q vallis illa subiacet monti oliveti vñ xps ascendit in celum. vt sic ostendat idẽ eẽ qui ascendit regnaturus et qui descendit iudicatur. s^m illud Act. i. Quẽadmodum vidistis eũ ascendentẽ in celum ita veniet. Ad primũ ergo dicendũ. q gl. illa loquitur de primo iudicio qd competit xpo rõe divinitatis rõe cuius etiã celum ei p loco assignatur. non q divinitas loco claudatur sed quia in celo precipue inter ceteras corporeas creaturas apparent iudicia maiestatis divine. vñde celum loc^o dei dicitur et sanctorum qui deo fruuntur. Ad scdm dicendũ. q accessũ ad locum iudicis. i. ascensus in celũ est premiũ qd ex iudicio reportatur. vñ debz iudicium scz qui non precedere. non aut ita se hz ad iudicium humanũ accessus ad locum iudicis. et ideo non est simile. Ad tertium dicendũ q in iudicio neqz xps neqz electi erunt in terra sed solũ reprobi. xps enim et electi erunt in aere. s^m illud. i. ad thes. iij. Rapiemur in nubibus obviam xpo in aera. reprobi aut erũt non solũ in valle illa sed in regione circũquaqz. Unde xpm et electos videre poterũt tñz rõe altitudinis tum ratione claritatis.

Articulus .iij.
D tertius sic proceditur. **Q**uestio
detur q species vini que re-

manet in sacro altaris post consecratione alij liquori misceri nõ possint quia s^m p^m in. i. de generatiõne miscibilia sunt in mixto potetia nõ actu. Si ergo illa spēs vini alteri liquori miscetur. post mixtionẽ non remanebit illa species in actu. sed deficiente specie deficit eẽ corp^o vel sanguis xpi. sed hoc est incõveniens. quia s^m p^m que sunt miscibilia sunt etiã scz parabilia. et sic illa spēs alicui liquori admixta poterit iterum separari q separatione facta erit ibi verum corpus xpi cũ ea vel sanguis eius tãctũ corp^o vel sanguis xpi sit sub specie quãdã spēs est et sic sanguis xpi de novo incipiet eẽ sub specie vini alio modo q per consecratione. qd etiam est incõveniens. ergo illud ex quo seq^r. s. q spēs vini post consecrationẽ alteri liquori miscetur. **S**z ptra. Forma mixti est forma accidentalis. Sz accidens superveniens non corrumpit subiectũ. ergo post mixtionem spēs cum aliquo liquore adhuc remanet ipsa spēs. et sic non sequitur incõveniens predictum. **U**ñ. dicendũ. q quidam dicũt illis spēsbus posse admisceri nullo modo aliquem liquorem quin statim sub totis illis speciebus desinat esse sanguis xpi. et hoc ideo q mutatis speciebus non remanet ibi veritas sanguis xpi per additione enim cuiuscunqz liquoris fit alia qñtitas que subsistit in illo sacro alijs accidentibus. fit enim maior quantitas. et sic non remanet ibi sanguis christi. Sed hoc non videtur verum quia species que in sacramento post consecrationem remanent eodẽ modo corrumpuntur et non aliter q accidit de substantijs preexistentibus quorum species manet sicut ad sensũ patet q interimatur et alijs. modis

Mo de omni qsecrante

Decimum

transmutatur omnino sicut accidit de substantia panis aut vini an consecrationem. Post autem per admixtionem unius gutte aquae non fuit totum vinum destructum. unde nec propter hoc tota species vini corrumpitur post consecrationem nec oportet si augetur quantitas quae propter hoc sit ibi alia species. Nam ipsa additio non tollit essentiam dimensionis sed variat terminationem eius quae quidem variatur non solum per additionem sed etiam per divisionem. Quia si talis variatio sufficeret ad hoc quod defineret esse sub speciebus corpus vel sanguis christi. sequeretur quod per divisionem specierum similiter esse definireretur. quod patet esse falsum. et ideo dicendum quod aliqua admixtio alterius liquoris facit ut totaliter definat esse sanguis christi sub speciebus. et aliqua non sed solum sub parte specierum. Si enim esset substantia vini ibi si alius liquor in magna quantitate admisceretur totaliter illud vinum corrumpere ut definireretur esse vinum si liquor admixtus esset alterius speciei vel definireretur esse hoc vinum si esset eiusdem speciei. Si autem alius liquor in parua quantitate admisceretur non potest illius liquoris permixtio ad totum vinum peruenire. sed ad aliquam partem eius quam variaret. vel finem speciem si esset alterius speciei quam per mixtionem non totaliter amitteret. vel finem numerum si esset eiusdem speciei vel speciem suam per mixtionem totaliter amitteret sicut gutta aquae proiecta in amphoram vini. Sic ergo si speciei post consecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris que sufficeret ad totam substantiam vini corrumpendam si ibi esset definireretur esse sanguis christi sub totis speciebus. si autem non sit tanta permixtio definit esse sub parte. Nam dato quod ille liquor primi

xtus in speciem vini mutetur non tamen converteretur in sanguinem christi.

Ad primum ergo dicendum quod facta per mixtionem speciei cum alio liquore non remanet species eadem vel secundum speciem vel secundum numerum. vel secundum totum vel secundum partem. et sic sub toto vel sub parte non remanebit sanguis christi. sed substantia vini nec etiam facta leparatioe denovo erit ibi sanguis christi quia miscibilia separantur a mixto non redeunt eadem numero sed eadem specie. Ad secundum quod in contrarium obijcitur dicendum quod forma mixtionis dupliciter potest intelligi uno modo forma per quam corpus mixtum in specie collocatur et sic est forma substantialis. per hanc enim modum forma lapidis dicitur forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quedam media resultans ex simplicibus qualitatibus commixtis. Cuius ergo dicitur quod forma accidentalium substantiam non destruit potest dici quod verum est tamen destruit accidentia. et sic species sacramentales que sunt accidentia post commixtionem non manent. Sed hec solutio non est secundum veritatem. Nam forma mixtionis cum sit quedam qualitas media non permutat nisi simplices qualitates ex quibus componitur. species autem sacramentales non destruntur quibuscumque qualitatibus variatis. quia si odor vini vel color mutaretur non propter hoc definireretur ibi esse sanguis christi nisi dimensiones que ceteris accidentibus subsunt vicem substantie gerentes secundum essentiam destruerent quod aliter accidere non potest quod accideret de substantia vini si ibi esset. Et ideo aliter dicendum est quod acci-

Quodlibet

dens non corrumpit subiectum effe-
ctiue s; dispositiue. Posita enim qua-
litate que e necessaria dispositio ad
formam ignis scilicet caloze in sumo
remouetur forma aeris .7 similiter
posita media qualitate que e necessi-
tas ad formaz mixti aufertur forma
corporis simplicis.

Articulus iij

Deinde queritur de angelo.
vtrum duratio angeli habeat
at prius 7 posterius. videtur
q sic. In eo enim cuius duratio non
habet prius 7 posterius idem est ee
7 fuisse. Si ergo in duratione ange-
li no est prius 7 posterius idem erit
angelum esse 7 fuisse. S; hoc est im-
possibile quia deus potest facere q
angelus non esset cum non possit fa-
cere q non fuerit ergo inconueni-
ens est dicere q in duratione ange-
li no sit prius 7 posterius. Preterea
nullum creatu est infinitum in actu.
S; duratio angeli est infinita ex par-
te post. ergo no est tota simul i actu
7 ita est ibi prius 7 posterius. Pre-
terea mensura debz esse proportio-
nata mensurato. S; esse angeli est fi-
nitum in actu. ergo euu quod est ei?
mensura est finitum. 7 sic idez quod
prius. Preterea ratio eternitatis
in hoc perficitur q est tota simul. q
fm Boetium in .v. de consolatione.
eternitas est iteminabilis vite tota
simul ac perfecta possessio. Si ergo
euuz quod est angeli duratio no ha-
beat prius 7 posterius non videtur
ab eternitate differre. Sed contra
Secundum philosophum in quar-
to physicorum. propter prius 7 pos-

terius in motu est prius 7 posteri-
us in tempore quod mensurat mo-
tu. Sed in esse angeli non est aliqs
motus nec illud esse aliquo modo
motui subiacet. ergo in euo quod e
eius mensura non est prius 7 postea-
rius. Preterea tempus nihil aliud
est q numerus prioris 7 posterioris.
Si ergo in euo sit numerare pri-
us 7 posterius enim nihil differt a
tempore. Responso dicendum
q de re aliqua loqui possumus du-
pliciter. Uno modo secundum q est
in rerum natura. Alio modo secun-
dum q est in consideratione nostra.
Primo modo accipitur substantia
rei cum omnibus suis dispositioni-
bus 7 operationibus. quia sine his
substantia non inuenitur in rerum
natura. Sed secundo modo potest
accipi substantia absq suis disposi-
tionibus quia consideratio substane
tie non dependet a consideratione
suarum dispositionum. Accipiendo
ergo mensuram durationis secundu
primum modum sic soli deo compe-
tit duratio que sit tota simul 7 non
aliqui creature eo q solus deus est
immutabilis quantum ad essentiam
7 quantum ad omnia que circa eem-
tiam considerari possunt. quolibz au-
tem creatura est variabilis vel secu-
dum substantiam vel secundum ali-
quam dispositionem aut operatio-
nem. Et secunduz hoc Augustinus
xxi. q. ad Horosiu ponit omnes cre-
aturas esse in tempore etiam ange-
los. Sed accipiendo mensuram du-
rationis angeli secundo modo pro-
ut consideratur eius substantia ab-
solute eius mensura est euum 7 non
tempus. de quo quidem euo est du-
plex opinio. Quidam enim dicunt

Decimū.

q̄ in euo est prius ⁊ posteri⁹ sed nō
sicut in tempore. In tempore namq̄
ē pri⁹ ⁊ posteri⁹ cum inuolutione.
in euo autem sine inuolutione. sed
hoc non est intelligibile. impossibile
est enim esse alicuius durationis du-
as partes simul quarum vna alterā
non includat. sicut mēsis includit di-
em. vnde simul est aliquid in die ⁊ in
mense. Sed duo dies ⁊ duo menses
simul esse non possunt. Vnde quan-
documq̄ in aliqua duratione ponū-
tur due partes quarum vna est pri-
or ⁊ altera posterior. oportet q̄ vna
transiente alia de nouo adueniat. ⁊
sic oportet ī omni duratione in qua
est prius ⁊ posteri⁹. q̄ sit inuolu-
tio mensura autem durationis ino-
uolutionem habere non potest nisi ill-
ud quod per durationem mensura-
tur inuolutionem recipere possit.
Esse autem angeli est absq̄ inuolu-
tione. quia ex quo cepit esse immuta-
bile perseverat cum nec in eo sit mo-
tus nec sit alicui motui subiectum. si-
cut esse rerum corruptibilium est sub-
iectū motui celesti. Sic ergo si attri-
buatur mensura angelo quātum ad
substantiam tantum. illa non habet
prius ⁊ posteri⁹ sic mensuratur eo-
rum esse euo. ⁊ similiter si attribuatur
eis in mensura durationis quātum
ad essentialē operationem beatitu-
dinis sic enim sunt in participatiōe
eternitatis. Si vero attribuatur eis
mensura durationis ratione aliarū
operationum vel affectionum sic eo-
rum mensura habet prius ⁊ posteri-
us. ita etiam mensuratur tempore se-
cundū q̄ dicit Augustinus octavo
super Gene. ad litteram. q̄ deus mo-
uet creaturam spiritualem per tem-
pus. Ad primum ergo dicendū
q̄ rei eterne vel euerne aliquid po-

test attribui dupliciter. Vno modo
ratione sui ipsius. ⁊ sic non attribui-
tur ei neq̄ futurum fuisse neq̄ futu-
rum esse sed solum esse quia in prete-
rito ⁊ futuro implicatur prius ⁊ po-
sterius. non autem in presenti. Alio
modo ratione mensurae adiacentis
vel subiacentis id est ratione tempo-
ris. ⁊ sic attribuitur ei fuisse per con-
comitantiam ad tempus preteritū
⁊ futurum esse per concomitantiam
ad tempus futurum. Ip̄m enim mo-
mentū eternitatis accessit toti tempo-
ri. Vnde dicit Aug⁹. de deo. q̄ fuit
quia nūq̄ defuit. erit quia nunq̄ des-
erit. Sic ergo de⁹ non potest facere
angelum non fuisse quia non potest
facere q̄n tempus preteritum simul
cum esse angeli fuerit. potest autē fa-
cere angelū non esse. quia potest fa-
cere vt esse angeli non sit simul cum
tempore q̄d presens est nūc vel erit
in futuro. ⁊ sic ista diuersitas magis
dependet ex modo locutionis q̄ ex
natura rei. Ad secundū dicendum.
q̄ infinitum dicitur dupliciter. Vno
modo priuatiue. ⁊ sic non attribuitur
nisi his que habent extensionem vel
quantitatem. hoc enim solum natū
est habere finem. ⁊ ita enī nullo mo-
do habet infinitatez. quia non habet
aliquam extensionem nisi quaten⁹
extensio in eo consideratur ex opati-
one mēsure subiacētis scz t̄pis. ⁊ ita
nullum creatum est infinitū in actu.
Alio mō dicitur infinitū negatiue. i.
quia nō habet finē. ⁊ sic indivisibilia
dicuntur infinita. vt p̄ctus ⁊ vnitas
quia non sunt finita. ⁊ hoc mō euz
est infinitum. quia scilz non finitur.
Sic autē aliquod creatum esse secun-
dum aliquid infinitum actu nihil p̄-
hibet. Ad tertium dicendū q̄ p̄ eūde
modū ē infinitum esse angeli ⁊ euz

Quodlibet

Quartum dicendum quod inter eternitatez enim potest assignari triplex differentia. Quarum una potest sumi ex predictis. nam eternitas mensurat ipsam substantiam eterni secundum quod est in rerum natura. id est cum omnibus que ei attribuantur. non autem eum ut dictum est. Alia sumitur ex hoc quod eternitas mensurat esse per se stans. unde eternitas est idem cum substantia eterni. Eum autem mensurat esse creatum. quod non est per se stans. quia est aliud a substantia entis creati. Tertia potest sumi ex hoc quod eum quamvis sit interminabile ex parte finis non tamen ex parte principij. eternitas vero ex parte utriusque.

Deinde queritur de anima. Et primo quantum ad naturam. Secundo quantum ad gratiam. Tertio quantum ad culpam. Quarto quantum ad gloriam. Circa naturalia anime questum est de eius substantia. et de eius operatione. Circa substantiam questum sunt duo. Primo utrum anima sit sue potentie. Secundo utrum secundum suam substantiam sit incorruptibilis.

Articulus .v.

Ad primum sic proceditur. videtur quod anima sit sue potentie. quia in libro de spiritu et anima dicitur quod anima est quedam sua scilicet potentie. quedam vero sua non est scilicet virtutes. Preterea augustinus dicit in libro de tri. Memoria intelligentia et voluntas sunt una mens. una vita. una essentia. Sed hec tria secundum magister 3. di. primi libri sententiarum. sunt tres anime vires. ergo vires anime sunt ipsa essentia. Sed contra est quod Dionysius. xi. c. ce. hier. distinguit superi-

ores substantias scilicet angelos in tria. scilicet substantiam. virtutes. et operationem. Sed angelus non est minoris simplicitatis quam anima. ergo et in anima sua substantia non est sua virtus sine potentia. Preterea eorum que sunt idem si unum multiplicetur et reliquum. Si ergo anima sit idem quod sue potentie videtur cum potentie sint multe quod essentia anime una esse non possit. Responsio dicendum. quod de anima dupliciter loqui possumus. Uno modo secundum quod est quedam substantia. et sic impossibile est quod anima sit sue potentie duplici ratione. quoniam una sumitur ex eo quod est anime proprium. quia scilicet impossibile est ut idem secundum idem sit naturaliter principium plurium et diversorum numero. imo quasi oppositorum. Anima autem secundum diversas potentias invenitur esse principium actuum diversorum secundum species et quasi oppositorum. Unde impossibile est quod ipsa essentia anime que est una sit immediatum horum principium. et ideo oportet ponere in anima preter eius substantiam potentias naturales que sunt horum actuum immediata principia. Secunda ratio sumitur ex eo quod est commune anime et omni substantie create. In nulla enim substantia creata est idem esse et operatio. Hoc enim solius dei est. Essentia autem est essendi principium. potentia vero operationis. ergo cum ab uno naturaliter non sit nisi unum. nulla substantia nisi divina est sua potentia. Nec est instantia de potentia materie etiam dato quod sit sua essentia. quia talis potentia non est ad operationem sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima secundum quod est quoddam totum potentiale

Decimum.

z sic diuerse potentie sūt diuerse partes ei⁹. z ita aīa predicat de potētis vel ecōuerso abusiua predicatiōe sic totū integrale de suis partib⁹ vel ecōuerso. q̄uis minor sit abusiō in toto potētiali q̄ integrali. quia totūz potentiale sūm suaz sbam adest cuilibet parti. nō autē integrali. z p hoc p̄solutio ad obiecta. **A**rticul⁹. vi.

Ad scdm sic pceditur. **V**idēt q̄ aīa rationalis sit corruptibilis. quia sūm **B**ama. **N**ulla sba p̄t eē sine p̄pria opatione. p̄pria autē opatio anime rōnalis est intelligere q̄ indiget corpore cū nō sit itelligere sine fantasmate. vt p̄ p̄ phum 3. de anima. ergo destructo corpore substantia anime rōnalis non manet.

Preterea illd qd h̄z virtutē vt sit sp̄ nō inuenitur q̄q̄ essez q̄q̄ nō esse. oīs ei res est q̄ dīu virt⁹ rei expo scit. ergo qd inuenitur q̄q̄ eē z q̄q̄ nō eē non h̄z virtutē vt sit sp̄. **S**z omne qd incept eē inuenitur q̄q̄ eē z q̄q̄ nō esse. ergo nihil qd incept esse h̄z virtutē vt sit sp̄. z ita nihil qd incept eē p̄t esse incorruptibile. **S**z anima rōnalis incept esse. ergo non p̄t eē incorruptibilis. **P**reterea hominis p̄positi ex corpore z aīa e qd dam eē. aut ergo preter hoc esse aīa h̄z aliud eē aut non. **S**i h̄z aliud eē. ergo p̄positio aduenit anime p̄ esse p̄pletum. ergo hmōi p̄positio est aīe accidentalis. z sic homo nō erit ens p se sed ens p accidēs. qd est incōueniens. **S**i autē non h̄z aliud eē aīa p̄ter eē p̄positi. ergo postq̄ deficit eē p̄positi aīa esse non p̄t. sed in morte corporali deficit eē p̄positi. ergo aīa p̄ mortē corpis nō remanet. **P**reterea anima est forma corporis aut ergo per essentiam aut per aliquod accidens. **S**i per accidens sequitur

q̄ compositio anime z corpis sit accidentalis. sicut hominis ad indymētū. **S**i per essentiam. ergo cū forma in q̄ntum est forma non possit esse sine materia. videtur q̄ anima post mortem corporis remanere non possit.

Sz contra est qd ph̄s dicit in. ij. de anima q̄ rationale separatur ab alijs sicut perpetuum a corruptibili

Preterea ph̄s in. x. eth. ostendit felicitatē cōtēplatiuā p̄eminere ciuiliū q̄ est diuturnior. **S**z ciuilis durat vsq̄ ad mortē. ergo cōtēplatiua est etiam post mortem. z sic etiā anima post mortēz corporis manet

Aūf. dicit dī. q̄ necesse est ponere sbaz anime rationalis eē incorruptibilem. **S**i enīz corrumpitur aut corrūpitur per se aut per accidens. per se quidem corrūpi non possit nisi esset p̄posita ex materia z forma contrarietate habente. quod esse non potest nisi esset elemētū aut ex elemētis. vt antiqui phi posuerunt. quorū positiones in p̄mo de aīa reprobantur.

Per accidens etiam corrūpi nō p̄t nisi poneretur q̄ non haberet eē per se sed solum esse cum alio. sicut est de alijs formis materialibus que proprie non habent esse subsistens s̄ sūt per se compositorum subsistentiūz q̄ rū sunt partes. z sic per accidens corrūpitur p̄positis corruptis. **H**oc autē de anima rōnali dici non p̄t. nā quod non habz per se esse impossibile est q̄ per se operetur. vnde etiam alie forme non operantur sed composita per formas. **A**nima autem rationalis habz per se opationez quā exercet nullo organo corporeo mediante scz intelligere vt probat ph̄s 3. de anima. **N**on enim possz omnium sensibilium formas cognoscere. nisi ab omnibus formis sensibilibus

Quodlibet

esset demudata vel nisi esset ad omnium
cum nihil recipiat quod iam habet. **O**portet
ergo si anima per aliquod organum intelli-
geret quod suum organum careret omni
forma sensibili cum omnes formas sen-
sibiles sit nata intelligere. sicut pupil-
la caret omni colore ad hoc quod visus
possit omnes colores cognoscere. **I**tem
possibile est autem esse aliquod organum
corporale carens omni forma sensibi-
bili. relinquatur ergo substantiam anime in-
tellective esse incorruptibile. **U**nus et philosophus
dicit in .i. de anima. quod intellectus videtur esse
substantia quedam et non corruptibilis. hunc
autem incorruptibilem intellectum quodammodo ponit
extra homines esse ponentes animam
quod est pars hominis corruptibilem for-
re cui ponit intellectum separatum parti-
mari dupliciter. **U**no modo per illu-
strationem. et secundum eos qui ponit intel-
lectum agentem separatim et incorruptibi-
lem. **I**ntellectum vero possibilem primum
autem corruptibilem. **A**lio modo per con-
tinuationem intellectus ad fantasmata
secundum eos qui ponit etiam intellectum pos-
sibilem esse separatim et incorruptibilem.
sed primum horum esse non potest. quia si
in nobis non est aliqua virtus nisi ma-
terialis lumen intellectus agentis non
poterit in nobis recipi nisi materia-
liter cum receptum sit in recipiente per mo-
dum recipientis. et ita non recipietur mo-
do intelligibili. et sic nos non poterimus
esse intelligentes. similiter secundum esse non potest
natura fantasmata sunt in nobis per naturam
operationem que sequitur esse substantiale quia sic
homo non habet esse specificum ex hoc
quod est rationalis. cum non sit rationalis nisi
ex hoc quod intellectum primum recipit. **R**estat
ergo quod ipsa anima humana que est forma
corporis sit incorruptibilis. **A**d primum ergo dicendum quod anima in-
diget aliquo corporali ad suam operatio-
nem dupliciter. **U**no modo sicut organo per

quod operatur sicut indiget oculo ad vi-
dendum. et sic ad intelligendum non in-
diget aliquo organo. ut probatum est. **S**i
autem sic indigeret organo ad intellige-
dum esset corruptibilis. utpote non
potens per se operari. **A**lio modo anima
ad operandum indiget aliquo corpo-
rali sicut obiecto sicut ad videndum
indiget corpore colorato. et sic anima
rationalis indiget ad intelligendum
fantasmata quia fantasmata sunt ut
sensibilia intellective anime ut dicitur
in .3. de anima. **O**peratio autem que
sic indiget aliquo corporali a princi-
pio non potest sine corporali illo. potest
autem postea sicut anima sensitiva nullo
modo operationem habere potest nisi prius
us moveatur a sensibilibus que sunt
extra animam. **S**ed preterea remanet
actus imaginationis etiam sensibili-
bus abestibus. similiter destructis
phantasmatis operatio intellectiva in
anima remanere potest. **A**d secundum dicendum
quod illa ratio est probatio. philosophi .i. .i. .ce.
et mundi. qui ostendit quod omne genera-
tum est corruptibile et habet locum in illis
que sunt et corrumpuntur naturaliter in
quibus ex defectu virtutis est quod non
possunt nec se fuisse nec se fore. non autem
habent locum in his que per creationem fiunt
que accipiunt a deo virtute ut sunt se-
per quam esse non possunt. antequam ea ac-
cipiant. **A**d tertium dicendum quod ani-
ma esse suum concipiat corpori quod od quod
dem ita adquiratur anime in corpo-
re ut secundum ipsum subsistere possit
quod non est de aliis formis. et sic
ipsum esse anime fit esse compositi.
et tamen manet composito destruc-
to. **A**d quartum dicendum quod ani-
ma secundum suam essentiam est forma
corporis. nec destructo corpore
destruitur anima id secundum quod est
forma sed solum definit esse forma in actu

Demciūm.

Deinde queritur de operatōe anime. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrūq; anima intellectiua omnia, que cognoscit cognoscat in p̄ma veritate. Secūdo vtrūq; anima separata a corpore habeat act⁹ sensitivaz potentiārum.

Articulus vij.

Hab primum sic proceditur. videtur q; anima q̄cqd̄ intelligit intelligat in p̄ma veritate. Aug⁹ enim dicit in lib. p̄fessi. Si ambo viderimus id verum esse qd̄ dico vbi queso videmus non ego in te nec tu in me sed ambo in ea que supra nos est incōmutabilis veritate et sic omne verum quod anima cognoscit in p̄ma veritate videt. Preterea verum addit supra ens manifestationem. ergo prima veritas est p̄ quam omnia manifestantur. Sed id quo aliud manifestatur oportet eē maxime manifestum sicut patz in p̄ncipijs demonstrationis et de luce corporali p̄ quam visus corpora videt ergo prima veritas est maxime omnibus mentib⁹ manifestata. et sic nō solum per eam sed in eo omnia cognoscuntur. Sed contra. Multi de conclusionibus demonstratiuis veram cognitionem habent de prima veritate nihil considerant. ergo non omne verum in prima veritate cognoscitur. Preterea Augustinus dicit in li. de libe. ar. Qu nullus de prima veritate iudicat. et ita si de ea nō indicatur non cognoscitur nec alia ī ea. Responso dicendum. q; sicut q̄dam glo. supra illud p̄s. Diminute sunt veritates etc. Ab vna prima veritate multe veritates in mētibus hominū resultant sicut ab vna facie

hominis resultāt multe facies in speculo fracto. hec autem resolutio veritatis est quantum ad duo. scilz quantum ad lumen intellectuale. de quo in p̄s. Signatum est super nos lumē vultus tui domine. et quantum ad p̄ma p̄ncipia naturaliter nota siue sint complexa siue incomplexa. Nihil autem possumus veritatis cognoscere nisi ex p̄ncipijs et ex lumine intellectuali que veritatem manifestare non possunt nisi secūdū q; sunt similitudo illius p̄me veritatis. quia ex hoc etiaz habent quādam immutabilitatem et infallibilitatem. Sic ergo in prima veritate secūdum suam essentiam non omnia videntur a nobis in statu vie cum nec ipsa per suam essentiam a viatorib⁹ videatur. sed in ipsa ratione sue imaginis. s. veritatis ab ea exēplate omnis veritas a nobis cognoscitur. et exinde est q; duo idem verum vidēt in quantum ab eadem prima veritate resultat exemplata veritas in mente vtriusq;. et ita intelligendum est dictum Augustini. Et sic patz solutio ad primum. Ad secundum est dicendum. q; operari aliquo siue mouere dicitur dupliciter. Uno modo sicut p̄ncipio formali operationis vel motus. et sic non oportet q; motio mouentis vel operatio operantis terminetur ad id quod operatur. Non enim ignis calefacit calorem quo calefacit. Alio modo sicut instrumento. et sic motio mouentis terminatur ad id quod mouet. sicut manus baculo mouet lapidem et baculum mouet. Id ergo quo cognoscimus sicut instrumento oportet eē nobis primo notum. et sic cognoscimus conclusiones per p̄ncipia naturaliter nota.

Quodlibet

ad que comparatur intellectus agens sicut ad instrumenta. ut dicitur in sententia in. iij. de anima. sed id quo cognoscimus sicut forma cognoscentis non oportet esse notum. quia nec oculus videt lucem que est oculi oppositio neque speciem per quam videt. et ita etiam non est necessarium ut quicumque intelligit aliquid quid intelligat intellectum suum quo intelligit vel lumen intellectuale. Sic ergo veritas a prima veritate in mentibus nostris exemplata a nobis partim cognoscitur ut de necessitate ad hoc quod alia in ea cognoscantur scilicet quantum ad ipsa principia. et partim non de necessitate cognoscitur scilicet quantum ad ipsa intellectuale lumen. Ipsa vero existens veritas a nobis per suas essentiam non videtur. **Articulus viij.**

Hec secundum sic proceditur. Videtur quod anima separata actus sensitivum potentiam habere possit. Cassio enim dicit in li. de anima. De anima sine corpore videt et audit et reliquis sensibus viget. Preterea Luc. xvi. quedam dicuntur de divite in infernum sepulto que sine actu sensuum esse non possunt. Sed constat quod ibi erat tantum anima divitis sine corpore. ergo anima sine corpore operationem sensuum habere potest.

Preterea frustra est potentia que non reducitur ad actum. Sed in anima post mortem remanent potentie sensitive. ergo et actus sensuum. Sed contra. Sentire est operatio coniuncta. ergo destructo coniuncto in anima separata remanere non possunt.

Responsio dicendum quod impossibile est in anima separata alicuius potentie sensitive actum esse. quod sic patet. Operatio namque potentie sensitive eodem modo perficitur in homine et in bruto. eodem enim modo

videt homo per oculum quo equus. Actus autem sensitive potentie in bruto non est ipsius anime sensitive per se sed mediante organo. Si enim per se haberet operationem anima sensitive in bruto per se haberet substantiam. et sic esset incorruptibilis ut de anima rationali probatum est. Unde cum sit hoc inconveniens impossibile est quod in bruto vel in homine potentia sensitive habeat aliquem actum proprium. sed omnis actus eius est coniunctus. unde in anima separata remanere non potest. Quidam tamen dicunt animam sensitivam habere duos actus. unum quem exercet organo mediante qui post mortem non manet. alium per seipsum agit. et hic manet post mortem. hoc autem videtur a testari opinionem Platonis de anima qui ponebat animam sensitivam movere seipsum et sic movet corpus. et sic illa operatio qua movebat seipsum erat sibi propria. alia vero qua movebat corpus erat coniuncta. et propter hoc plato ponebat animas etiam animalium esse incorruptibiles. Hoc enim de necessitate sequitur. quod tamen isti non concedunt.

Ad primum ergo dicendum quod sicut operationes voluntatis propter quandam similitudinem nominantur nominibus passionum que sunt in appetitu sensitivo ita etiam intellectus operationes nominantur ab operationibus sensuum propter similitudinem. et sic loquitur Cassio. Ad secundum dicendum quod illa verba que dicuntur de divite oportet metaphoricè intelligi vel secundum rerum similitudines. et non secundum res ipsas ut Augustinus dicit. Ad tertium dicendum quod secundum quosdam in anima separata non manent potentie

Decimum.

sentitine actu. sed in radice tñ. Si at
actu maneat nō ideo frustra erūt q̄
uis actibus careant. manēt ei ad na
ture integritatez. sicut membra gene
rationis in resurgentib⁹ corporib⁹.

Deinde q̄ritur de his q̄ p̄tinēt
ad gr̄az. Et circa hoc q̄runť
tria. Primo de p̄cepto ho
noratiōis parentū. Secūdo de con
silio q̄ntū ad votū obedientie. Ter
tio de voto continentie.

Articulus ix.
Prīmū sic proceditur. Uidē
tur q̄ ille cuius pater non
p̄t sustentari a filio nisi cōtrahendo.
accipiat dotem vnde patres nutrire
possit nō teneatur p̄trahere vt p̄ez
sustentet. Cum ei charitas sit ordina
ta plus aliquis tenetur sibi q̄ patri.
S; laudabile ess; si aliquis p̄pter vir
ginitatem seruandam se mortū expo
neret. ergo non tenetur aliquis pro
seruanda patris vita matrimonium
contrahere. P̄terea p̄ceptum
non contrariatur consilio. Sed de
virginitate seruanda est consiliū. vt
patz. i. ad Cor. vij. ergo p̄ p̄ceptūz
de honoratione parentum non obli
gatur aliquis ad hoc vñ virginitatē
perdat. Sed contra. P̄ceptū af
firmatiū obligat pro loco et tempo
re. sed tempus de honoratione parē
tum est quando parentes indigent.
ergo tunc obligatur aliquis ex tali
p̄cepto. et ita videtur q̄ teneat ma
trimoniūz contrahere si alias patri
subuenire non possit. Respōs. dicē
dum. q̄ casus p̄positus non videt̄
esse de facili possibilis. Uir enim cō
tingere potest q̄n aliquis parentes
sustentare non possit absq; matrimo
nij contractu saltem manibus opan
do vel manducando. Si tñ hoc con
tingeret ess; idem iudiciū de virgi

nitate seruanda in isto articulo et de
alijs p̄fectionis operibus. sicut est in
trotus in religionem. de quo q̄daz
varie opinantur. Dicunt em̄ aliqui
q̄ si aliquis habz patrem indigentē
debz ei dimittere si quid habz ad ei⁹
sustentationem. et sic potest licite re
ligionem intrare parētum curam pa
tri celesti p̄mittens qui etiam aues
pascit. Sed quia hec opinio nimis
videtur aspera ideo melius videtur
dicēdum. q̄ aut iste qui habz propo
suum intrandi religionem videt se in
seculo non posse viuere sine peccato
mortali. vel non de facili. Si timet
sibi periculum peccati mortalis. cuz
magis teneatur salutē anime sue p̄
videre q̄ corporali necessitati parē
tum non tenetur in seculo remanere.
Si autem videt se posse in seculo cō
uersari absq; peccato distinguendū
videtur. quia si sine ei⁹ obsequio pa
rentes nullo modo viuere possunt.
sic tenetur eis seruire et alia opera p̄
fectiones p̄termittē et peccaret eos
dimittēs. Si vero sine eius obsequio
possunt aliquo modo sustentari nō au
tem honorifice. non propter hoc te
netur opera p̄fectionis dimitte. Se
cus autē est de illo qui iam religionē
intrauit. quia cū iam sit mortu⁹ mū
do p̄ p̄fectionē solut⁹ est a lege qua in
mūdanis obsequijs parētib⁹ tenebat̄
fm doctrinā apli ad ro. vij. In alijs
autē spūalibus puta orōnib⁹ et hmoi
eis tenetur seruire. Et hoc q̄d dictū
est de introitu religiōis p̄t etiam de
obseruantia virginitatis et de alijs
opibus p̄fectionis dici. Ad p̄mūz
ergo dicēdū q̄ si aliq; nō ess; virgi
nitatē p̄fessus non debēt mori fame
anq; matrimoniūz p̄traheret. Ad
secūdum dicēdum q̄ p̄ceptum cōtra
rari p̄silio nihil p̄hibz in casu.

Quodlibet

Articulus .x.

Ad scdm sic pceditur. Vide-
tur q religiosus qui emisit
votū obedientie teneat i om-
nibus plato obedire etiaz in indiffe-
rentibus. quia p votum castitatis re-
ligiosus omni pcepti renūciat. er-
go per votū obedientie abrenūciat p-
prie voluntati qntum ad omnia.
¶ Preterea beatus benedictus dicit i re-
gula. q etia si prelatus impossibile in
beat tentandum est. ergo multo ma-
gis in indifferentibus obedire tenet.
¶ Preterea votū obedientie ad sta-
tum pfectionis pertinet. hoc aut nō
est si non teneretur obedire nisi de
his que in regula continentur. quia
qlibz subditus etia secularis tenetur
suo prelato obedire in aliquibus q
pntinent ad ius sue prelationis. ergo
videtur q religiosus teneat simplici-
ter in omnibus obedire. ¶ Sed con-
tra. religiosus non tenetur ad plura
q secularis nisi quatenus se per vo-
tum obligavit. sed p votum professi-
onis non se obligavit ad obediēdū
nisi fm regulam. ergo in pluribus o-
bedire non tenetur q que sūt fm re-
gulam. ¶ Preterea Ber. dicit in li.
de dispen. 7 pcepto. Nihil precipiat
mhi prelatus eoz que nō promisi. ni-
hil prohibeo eozum que promisi.
¶ Rñs. dō. q circa hoc partim con-
veniunt omnes 7 partim adinuicez
dissentunt. Quia enim religiosus non
teneatur prelato obedire in his q
sunt contra deuz vel contra regulā
vel qntum ad ea in quibus prelatis
dispensatio non cōmittitur omnes
pmuniter dicunt. q etiam in his que
sunt artioza q regula obedire nō te-
neatur. sed sic obedire si obedientie
perfecte vt ab omnibus dicitur. ¶ Sed
circa indifferentia vel ea q sūt infra

artitudines regule aut equalia regu-
le sunt due opiniones quibusdaz di-
centibus q obedire in hmōi est dō ne-
cessitate obedientie. alijs autē q nō
est de necessitate obedientie sed de per-
fectione. Que quidem due opinioēs
etsi multum differre videantur quā-
tum ad vocem. tamen quantum ad
rem parum vel nihil differre inveni-
untur. nam ad regulam pertinere in-
telligenda sunt non soluz ea que sūt
expresse in regula. sed etiam illa que
quocunqz modo ad regulam redu-
cuntur. vtpote que pertinent ad ob-
sequium fraterne societatis 7 ad pu-
nitionem culparum ad que duo fe-
re omnia huiusmodi indifferentia
possunt reduci. Si tamen aliqua sūt
que nullatenus ad regulam reducū-
tur videtur esse verior opinio q o-
bedire in huiusmodi non sit de neces-
sitate obedientie sed de perfectione
vt Ber. manifeste dicit in li. de pre-
ceptis. 7 dispensationibus. 7 hoc ideo
quia obedientia non se extendit vlt-
tra potestatem vel ius prelationis
que quidem secundum regulam limi-
tatur. ¶ Ad primum ergo dicen-
dum q votum continentie respicit
speciale genus actus. sed votum obe-
dientie respicit generaliter omnes a-
ctus vnde nisi determinaretur eius
generalitas esset religionuz confusio
quia omnes ad idem tenerentur.
¶ Ad secundum dicendum q loqui-
tur quantum ad perfectionem obe-
dientie. ¶ Ad tertium dicendum q
per votum obedientie supponitur re-
ligiosus prelato suo quantum ad ge-
neralem dispositionem vite sue. licet
non quantum ad oēs a dō particula-
res secularis aut suo plato obedire
tenetur quantum ad aliquos actus
speciales non quantum ad generalē
dispositionem vite sue.

Decimum

Articulus undecim?

Ad tertium sic proceditur. **Q**uod dicitur quod post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum nec exigere possit. quia apud deum non minus obligat votum simplex quam solenne. ut canon dicit. **S**ed post votum solenne emissum aliquis nec petere debitum nec reddere potest. ergo nec post emissionem simplicis voti. **P**roterea pro peccato nullus excusatur a peccato. **S**ed iste qui contrahit post votum simplex peccat quoniam primo debitum reddit. quia adhuc potest votum implere religionem intrando ergo postquam semel reddidit adhuc peccat vel reddendo vel exigendo.

Sed contra. **E**cclēsia non cogit aliquos ad peccandum. **C**ogit autem reddere debitum etiam post votum simplex castitatis. ergo reddendo debitum non peccat. **R**esponsio dicens quod quantum ad redditionem debiti omnes conveniunt quod post votum simplex continentur tenentur reddere debitum. quia votum simplex matrimonium contractum non dirimit. et ex quo matrimonium est contractum. vir non habet potestatem corporis sui sed mulier. unde tenetur mulieri debitum reddere. sed circa petitionem debiti quidam dicunt. quod cum quantum ad hoc sit in sua libertate. tenetur ad hoc votum implere. et ita peccat debitum petendo. **A**lij vero dicunt quod si per signa appareat quod mulier velit sibi debitum reddi quoniam ipsa petere erubescat. quod vir petere debet etiam post votum simplex. et precipue si timeat de lapsu uxoris. sed hoc in idem redit cum primo. **N**am hoc est ex parte uxoris quedam interpretativa petitio ut sic vir petendo reddit. unde non efficitur ex parte uxoris gravi ma-

trimonium. quod esset si semper eam expresse petere opteret. **A**d primum ergo dicendum quod utriusque voti transgressio inducit reatum peccati mortalis ex hoc quod utriusque equaliter obligat apud deum. sed quantum ad impedimentum matrimonii non habet utriusque equalem efficaciam. **N**am per votum solenne transfert se vovens quasi in corporale obsequium ipsius dei per susceptionem ordinis vel introitum religionis. quod autem aliquis semel uni dedit non potest postmodum alteri dare. et ideo post votum solenne non potest aliquis se tradere in potestatem uxoris matrimonium contrahendo. sed in voto simplici est sola promissio. **Q**ui autem aliquid alicui promittit. potest idem alteri dare. licet fidem promissionis non servet. et ideo ille qui simplex votum emit. potest postmodum matrimonium contrahere. licet peccet quia per eam fidem irritam fecit. **A**d secundum dicendum quod primus concubitus non excusat sequentes quibus debitum reddit a peccato in quantum est peccatum sed in quantum est actus quidam matrimonii consummatus.

Deinde queritur de his que pertinent ad culpam. **E**t primo quantum ad culpam que contrariatur bonis moribus. **S**ecundo quantum ad culpam que contrariatur recte fidei. **C**irca primum queruntur tria. **P**rimo de acceptione personarum. **S**ecundo de peccato infamie. **T**ertio de pretiositate vestium.

Articulus xij.

Ad primum sic proceditur. **Q**uod dicitur quod qui honorat divitem propter divitias peccat. **I**tem enim dicitur glo. Jacobi secundo. **Q**ui si introierit in convivium vestro et cete

Quodlibet

ra. **M**undus pauperem abijcit. diuitie colit. **F**ides christi e contra docet. facere contra fidem christi peccatum est. ergo honorare diuitem propter diuitias est peccatum. **P**reterea honor secundum philosophum in primo ethicorum. debet rebus diuinis. **S**ed in diuitie non est aliquid diuinum propter diuitias. ergo non debetur ei honor propter diuitias. **P**reterea ex verbis philosophi. in primo ethicorum colligitur quod honor est exhibitio reuerentie in testimonium virtutis. **S**ed aliquando diues non est virtuosus. **C**um ergo falsum testimonium dicitur esse peccatum. quod non debet fieri propter scandalum vitandus videtur quod nec etiam causa vitandi scandali diues debeat propter diuitias honorari. **S**ed contra est glossa. aug. Jac. ij. super illud. Si introierit etc. In quotidianis professionibus qui prefert diuitem pauperi non in hoc peccat. nisi intus ita iudicet. ut quanto ditior tanto melior videatur sed non semper aliquis huiusmodi exterioribus honoribus diuites honorans eum propter hoc iudicat meliorem ergo non semper peccat. **R**esponso dicendum quod accipere personam differt contra accipere causam. **A**ccipere enim causam est iudicium formare ex aliquo quod facit ad causam quod laudabile est. **A**ccipere vero personam est formare iudicium ex aliqua condicione persone que non facit ad causam. quod vitium est. **U**nde contingit quod ex eadem condicione persone considerata quandoque fit iudicium iustum. quandoque est acceptio personarum. sicut si in aliqua controversia detur sententia pro aliquo quia est literatior erit acceptio personarum. **S**i autem ex hac consideratione in licitando ad magistratum alijs preferatur

non erit acceptio personarum. **S**i ergo aliquis honor diuini exhibeatur propter causas ad quas diuitie aliquid faciunt. non erit acceptio personarum. erit autem si ad hoc nihil diuitie operentur. **E**st autem duplex honor. vnus qui debetur alicui ratione sui ipsius propter ipsam virtutem. sicut est commendatio inuitatio et huiusmodi. et ad hunc honorem diuitie nihil faciunt. **U**nde si talis honor alicui propter diuitias exhibeatur. erit acceptio personarum. **U**nde dicit Maximus Valerius quod honores qui virtuti debentur. sicut triumphus et alia huiusmodi. apud romanos antiquos nulla pecunia eum poterat. **A**lius honor alicui debet secundum statum quem habet in republica sic enim in persona republica honoratur et propter hoc reges et principes et huiusmodi persone honorantur secundum illud. i. petri quarto. Reges honorificate. **E**t quia in terra republica diuites statum obtinent altiorum. ideo ciues celestis hierusalem quasi in Babylonia peregrinantes debent eis inter quos conuersantur morem gerere ut aug. dicit in libro de ciuitate dei. in his que non sunt contra deum. et sic etiam diuites honorare illi dicitur honoribus que ad exteriorum conuictum pertinent licitum est. **A**d primum ergo dicendum quod in his que ad fidem christi pertinent. peccatum esset diuites pauperibus preferre. sicut sunt ministraciones sacramentorum et alia huiusmodi in his que mundi conuictus requirit. oportet mundo gerere morem. **A**d secundum dicitur quod etiam diuitie in quantum sunt quoddam bonum sunt aliquid diuinum. precipue in quantum prebent facultatem ad multa bene agenda. **A**d tertium dicendum quod ratio illa procedit de ho-

Decimum

noze q̄ exhibetur alicui rōne sui ip̄i

Articulus xiiij.

Hecōm sic proceditur. **V**ide tur q̄ aliqs peccat infamiaz non repellendo. **C**rudelis ei eē dicit̄ q̄ famā suā negligit. **S**ed crudelitas peccm̄ est. q̄ peccm̄ e infamie nō resiste re. **P**reterea eccl. xvij. d̄r. **U**nicuiq̄ q̄ mādavit de de prim o suo. vt scz ei p̄fit exēplo 7 verbo. h̄ hoc ip̄edif p̄ infamiā. ergo q̄libz tenet repellere infamiā. **S**z p̄ e q̄ p̄tēnē ifamiā vde tur eē act̄ humilitatis. **U**n̄ in vitas patrū legif de multis sc̄is p̄rib̄ q̄ p̄ prias infamias sustinebat eas nō re pellētes. ergo nō e peccm̄. **A**ñ. d̄d. q̄ vtrūq̄ scz 7 p̄tēp̄ fame 7 appetit̄ p̄t eē laudabile 7 vitiosū. fama enī n̄ e nēaria hoī p̄ter seipm̄ h̄ p̄ter p̄ ximū edificādū. **A**ppetē q̄ famā p̄ter primū charitatis e. appetē vero p̄ p̄ter seipm̄ ad inanē gloriā p̄tinet. **E**cōverso p̄tēp̄ fame rōne sui ip̄i humilitatis e. rōne vero primī igna uia 7 crudelitas. **I**lli ergo quib̄ icū bit ex officio vel ex statu perfectio nis aliorū saluti p̄uidē peccāt nisi in famiā p̄riā iuxta posse repellāt. **A**ñ vero q̄b̄ magis custodia sue p̄rie salutis iminet possunt sue humilita ti p̄uidētes famā vel infamiā p̄tēnē. **S**z cū infamiā duplicit̄ repellat scz occasione subtrahēdo 7 linguas de trahentiuz p̄pescendo. p̄mo mō oēs tenētur infamiā vitare. alias sine scā dalo actio trāfiri nō possz. qd̄ ip̄ pec catū est. h̄ scdo mō nō tenētur. nisi q̄ ten̄ d̄z aliqs saluti primoz p̄uide re. 7 hoc est qd̄ **B**reg. dicit. ix. omel. sup̄ **E**zecl. **L**inguas detrahētū sicut n̄fo studio nō dēm̄ exercitare vt ip̄i pereant. ita p̄ suā maliciāz exercitatas debem̄ eq̄nimit̄ tolerare vt nobis meritū crescat. aliq̄n̄ etiā p̄pescē ne d̄i de nobis mala disseminat̄ eoz q̄

nos ad bona audire poterāt corda innocētū corrūpāt. 7 ifra. **N**i etei q̄ rū vita in exēplū imitationis e poli ta debēt si possūt detrahētū sibi ver ba p̄pescere ne eoz p̄dicationē n̄ au diant q̄ audire poterant. 7 in p̄avis moribus remanētes bñ viuē p̄tēnāt

Ex his p̄z solutio ad obiecta

Articulus xiiij.

Tertiu sic p̄cedit̄. **V**ide q̄ vti p̄ciosis vestib̄ sp̄ sit peccz **O**mne ei qd̄ sit p̄ter vanā gloriā peccm̄ e. h̄ p̄ciosā vestimēta nō por tātur nisi ad inanē gloriā. **U**n̄ **B**re. in omel. de diuine epulōe. **N**emo q̄p pe vestimenta p̄ciosā nisi ad inanem gloriā q̄rit videlz vt honorabilior ceteris eē videat̄. **N**ā q̄ p̄ sola iani glia p̄ciosū vestimētū q̄rit ip̄a res testatur q̄ nemo vult ibi p̄ciosis ve stib̄ indui vbi ab alijs non possit vi deri. ergo vltus p̄ciosaz vestitū sp̄ est peccm̄. **P**reterea. i. ad **T**hi. vi. **H**abentes alimēta 7 q̄bus tegamur his p̄tēti sum̄. **G**lo. **E**d̄ amplī e a malo est. h̄ p̄ciositas vestitū e amplī. q̄ e peccm̄. **S**z p̄tra est qd̄ seneca dicit ad q̄ndā reginā. **I**ndue te delicate n̄ p̄p̄ te h̄ ne dignitas regia vilescat. **P**reterea. i. ad **T**hi. ij. **N**ō in tortis crimib̄ aut auro aut margaritis. vl veste p̄ciosā. **G**l. **U**ltra modū suuz **E**t ita si aliqs p̄ciosis vestib̄ f̄m̄ mo dū suū vtaē non peccat. **A**ñ. d̄d. q̄ aliter est hic loquēdum d̄ p̄sona pu blica 7 de p̄sona puata. **N**ā in p̄sona publica p̄siderat̄ 7 status dignitatis 7 proprie persone conditio. circa q̄ duo ita se d̄z habē ne dignitatis au d̄toritas veniat in p̄tēptū. 7 ne ip̄e i supbiā efferatur. **A**trūq̄ ergo pōt esse laudabile. 7 q̄ p̄ciosis vtaē ad reuerentiā auctozitatis inducendam 7 q̄ vilib̄ vtaetur rōne proprie humi litatis. ita d̄staxat ne que ad aucto

Quodlibet

ritatē seruandāz sunt in supbiā de generēt. 7 ne dū nīmū seruatur hūilitas. regendī frāgāz auctōritas. sic aug. dicit. Et hac rōe laudat ille sacerdos in diuino officio preciosus vitur indumentis ad reuerentiā diuini cultū 7 laudabilitē ab huiusmodi appter humilitatē in quibusdā religiōnib⁹ abstinet. In eo autē qui est priuata persona virtuosū est si ppter hūilitatem indumentis vtatur. etiā q̄ status propri⁹ requirat. **Uñ** Gregorius dicit in omel. p̄dicta Si abiectio preciosi indumenti virt⁹ nō esset. euāgelista de Johanne vigilanter non diceret. Erat indutus pilis camelorum. **L**icitum est autem vt secundum modūz propriē plōne preciosis vtatur. sed peccatūz est si propriū modūz excedat. Et quia preciosum dicitur relatiue sicut et magnum. cum id quod est preciosūz vni non sit alteri preciosum. preciositas vestium semper sonat in excessū propriū modi. et fin hoc semper est peccatum preciosis vestibus vti. Et sic loquitur Gregorius. Unde patz solutio ad primum. **A**d secundum dicendum q̄ in alimento et regumēto intelligunt̄ ōnia que nobis sunt necessaria 7 conueniūt nostro statui.

Deinde querit̄ de culpa que contrariatur recte fidei. Et circa hoc querūt̄ duo.

Primo. vtrum hereticis sit communicandum. **S**ecundo vtrūz reuēntes ad ecclesiam sint recipiēdi.

Articulus .xv.

Primū sic procedit. **V**i detur q̄ hēticis sit communicandum. Dicitur enīz **M**athes. de motertio. in parabola de zizania. q̄ paterfamilias dixit messorib⁹

bus. **S**inite vtraq; crescere vsq; ad messem. messis autem est cōsummatio seculi. vt ibidez dicitur. **E**ū ergo p zizania itelligāt̄ heretici nō sunt a cōione fidelīū separandi añ diē iudicij. **P**reterea vidēt̄ cōtra hoc dñi pceptūz facere pncipes hereticos interficientes. **S**3 contra ē qd dicit̄. ij. ad **C**ōf. vi. Exite de medio eorum 7 separamini 7 loquitur de i fidelibus. qd p3 ex hoc qd premiserat. **N**olite ducere iugum cuz infidelibus. ergo hereticis non est cōicandū **C**ōf. dicendū q̄ hereticis cōicandū non est duplici ratione. **U**na est rōne excōicationis. **N**ā cum sint excōicati non est eis cōicandū sicut nec cum alijs excōicatis. **A**lia est rō heresis. **P**rimo propter periculūz ne eorum conuersatio alios corūpat. fm illud. i. ad **C**ōf. xv. **C**orūpūt bonos mores colloq̄a praua. **S**cdō eē ne videamur eorum peruerse doctrine aliquē assensūz prestare. **Uñ** in. ij. canonica **J**o. dicitur. **S**i quis veniat ad vos 7 hanc doctrinam nō h3 nolite eum in domū ducere nec aue ei dixeritis. qui enim dicit ei aue cōicat opib⁹ ei⁹ malignis. **U**bi dicit gl. **S**cdm q̄ vox est instituta cōionem esse ostendit cum illo. alioq̄n simulatio est. que in xpianis esse non debz. **T**ertio ne ex nostra familiaritate alijs detur occasio erroris. **Uñ** ibidem dicit alia gl. **E**t si forte decepti non estis alij forsan p talem vestraz familiaritatē possent decipi. qui crederēt illos placere vobis 7 sic crederent illis. vñ alia glo. ibidem dicit. **T**anta apostoli atq; eorum discipuli in religione cautela vtebantur. vt nec vbi quidem cōmunionem cum aliquo eorum qui a veritate declinauerant habere paterentur. **H**oc tamen intelligendum est nisi cum aliquo loque

Decimum

remor de eius salute. **A**d primum ergo dicendū. q̄ in illo precepto patrisfamilias duplex p̄dictio intelligit̄. Una est vt exponatur preceptū de vniuersali separatione maloz a bonis. et hoc accipitur ex ip̄a q̄ōne meliorū qui dicunt. **C**is inus et colligimus ea. hoc em̄ non erit vsq̄ ad diē iudicij. **S**c̄da conditio ē vt intelligatur p̄ceptū q̄n mali sine periculo bonorum extirpari nō p̄nt. **E**t hoc patet ex r̄sione patrisfamilias. qui dicit. ne forte colligentes zizania eras dicetis simul cum eis et triticū. **Q**uod q̄ dem tribus modis contingere possit. **U**no modo si aliquis p̄scindretur anteq̄ de ei⁹ malicia p̄staret. **U**n̄ dicit gl̄. q̄ monet d̄ns ne ambigue iudicemus. **S**c̄do si nō esset in malicia obstinatus. **U**nde nullus excōicatur nisi propter p̄sumaciā. **U**n̄ dicit gl̄. ibidē. **N**onemur non cito amputare quia q̄ hodie errat forte cras defendet veritatem. et **I**h̄i. viii. dicitur. **D**ereticū hominem post primam et secundam correptionem deuota. **T**ertio si simul boni cum malis inuoluātur propter quod ibi dicit gl̄. **A**ug. **Q**uod multitudo non est excōicanda nec princeps populi. **I**stis aut̄ remotis debet mali p̄scindi. **I**llud. i. ad **C**or. vi. **A**uferre malum ex vobis. et per hoc p̄ solutio ad sc̄dm.

Articulus xvi.
Ad sc̄dm proceditur. **V**idetur q̄ heretici redeuntes ad ecclesiam non sint recipiēdi q̄ peccauerunt contra fidē que ē ecclesie fundamentum. **E**t ideo in edificatione ecclesie non debent superedificari. ergo non debent ab ecclesia recipi. **S**ed contra est q̄ ecclesia nulli debz claudere gremium. sicut x̄ps

qui de se dicit. **E**nz qui uenit ad me non eiciam foras **J**ob. vi. **R**atio dicendum q̄ quādū huius uite status durat homo non potest esse totaliter in peccato obstinatus. **P**oc enim erit in damnatis post mortem. **E**t iō q̄dū i hac vita uiuūt cuiuslibet relinquitur locus penitentie et quilibz quantuncunqz deliquerit vel in fide vel in moribus est ab ecclesia recipiēdus ad penitentiam. et contrariū dicere est heresis nouatianorum sed t̄n non est necessarium q̄ semper ad dignitatem recipiantur nisi cum aliquibus misericorditer dispensaretur p̄cipue propter bonum pacis. vel propter fructum alius qui inde speretur. **A**d primum ergo dicendum q̄ q̄ dū fundamentum fidei non habet ab ecclesia recipi non debz. sed post q̄ conuersus incipit habere recipiēdus est.

Articulus xvij.

Quando queritur de hoc q̄d pertinet ad gloriam scilz de uisione dei in patria scz utz aliquis intellect⁹ creatus possit uide re deum per essentiaz. **E**t uidetur q̄ non. **I**n intellectus ad intelligibile est aliqua proportio. **S**ed intellect⁹ creati ad diuinam essentiam nulla est proportio. cum distent in infinitum. ergo intellectus creatus diuinaz essentiam uidere non potest. **P**reterea plus distat spiritus increatus ab intellectu creato q̄ spiritus creatus a sensu. sed sensus non potest cognoscere spiritum creatum. ergo nec intellect⁹ creatus spiritum increatum. **S**ed contra est **E**xo. xxxiiij. sup illud. **N**on uidebit me homo et uiuet. dicit gl̄. **S**re. **F**uere non nulli q̄ deū dicerent

Quodlibet

deū dicerēt eē in illa regione diffimi-
li tudinis in claritate sua p̄spici sed
in natura minime videri quos nimi-
rum minor inquisitionis subtilitas fe-
sellit. Neq; enim illi simplici et incō-
mutabili essentie aliud ē claritas ali-
ud est natura. sed ipsa ei natura clari-
tas ipsa claritas natura est. et ita eēn-
tia dei videbitur a beatis. **R**espon-
dendum. q; necesse est ponere diui-
nam essentiam videri a beatis. **B**ea-
tudo enim est vltima perfectio ra-
tionalis nature. nihil autē ē finaliter
perfectum nisi attingat ad suum p̄n-
cipium secundum suum modum. quod
ideo dico. quia ad principium quod
est deus attingit aliquid dupliciter.
Uno modo per similitudines quod
est commune omni creature que tantū
habz de p̄fectione quantum consequi-
tur de diuina similitudine. **A**lio mo-
do per operationem vt pretermitta-
tur ille modus qui est christo singu-
laris scz in vnitae persone. **D**ico au-
tem per operationem in quātum ra-
tionalis creatura cognoscit et amat
deum. et quia anima immediate facta
est a deo ideo beata esse nō poterit
nisi immediate videat deum scz absq;
medio quod sit similitudo rei cogni-
te. sicut species visibilis in pupilla vt
in speculo. non autē absq; medio qd
est lumen confortans intellectum qd
est lumen glorie. de quo in ps̄ dicit.
In lumine tuo videbim⁹ lumen. hoc
autem est per essentiam deum vidē.
Unde in hoc ponimus beatitudinē
rationalis creature. q; deū per essen-
tiā videbit. sicut phi q; posuerūt ani-
mas nostras fluere ab intelligentia
a gente posuerunt vltimam felicitate
tem hominis in continuationem in
intellectus nostri ad ipsam. **A**d pri-
mum ergo dicendum q; proportio du-

pliciter dicitur **U**no modo proprie-
tatis q; importat quendam determinis-
naturam excessū. et sic proportio requi-
ritur inter intellectum et intelligibile
ad hoc q; sit cognitio eū comprehē-
sione qualiter diuina essentia nunq;
videbitur ab intellectu creato. **A**lio
modo dicitur cōiter p̄ qualibz habi-
tudine et sic infinitum potest habere
proportionem ad finitū si sit p̄fectio
ei⁹ vt aliquā huiusmodi hūitudinē hēat ad
ipm. et talis proportio sufficit ad hoc
q; intellectus noster videat diuinam
essentiam attingendo non p̄prehen-
dendo. **A**d scdm dicendū. q; obiectio
illa p̄cedit de distantia fm pro-
prietatem nature non solū fm ratio-
nem cognitionis. **N**am ip̄s creat⁹
non est sensibilis sed sp̄s increatus
est intelligibilis.

ExPLICIT QDLIBZ .x.

INCIPIT QDLIBZ .xi.

Articul⁹ .pmus.

Quesitū fuit de deo. et an-
gelis et de hominib⁹.
De deo vero quesitū fu-
it de imēitate ipsi⁹ et de
p̄gnitōe ei⁹ et p̄stinatōe
Circus imēitate v̄o dei quesitū fuit
vtrum soli⁹ dei sit proprium eē vbiq;
q;. **O**stendebatur q; non. numer⁹ eū
est in rebus numeratis. sed constat q;
omnes partes vniuersi sunt numera-
te. ergo numerus est in omnib⁹ par-
tibus vniuersi. et sic videt q; sit vbiq;
Non est ergo solius dei propriū eē
vbiq;. **P**roterea vniuersale est qd
est vbiq; et semper. sed vniuersale nō
est hoc qd deus. ergo non est p̄rius